

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Geographica 11(2017)

ISSN 2084-5456

DOI 10.24917/20845456.11.3

Monika Borgiasz

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Regionalizm – rozważania teoretyczne i ich egzemplifikacja w geografii

Streszczenie

Regionalizm był i nadal jest istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. W edukacji jest ważną determinantą powstania i funkcjonowania określonych obszarów i społeczności, która z tą przestrzenią jest związana. Badacze reprezentujący różne dyscypliny naukowe są zgodni, że regionalizm jest interdyscyplinarny i stanowi fundament efektywnego funkcjonowania społeczeństwa na różnych płaszczyznach życia zawodowego oraz społecznego. Literatura pokazuje, że regionalizm posiada kompilacyjny charakter, co powoduje niejednołitość pojęciową oraz mnogość jego definiowania.

Celem artykułu jest dokonanie analizy prac teoretycznych, które poświęcone są regionalizmowi, ze szczególnym uwzględnieniem ich roli we współczesnej geografii, oraz prezentacja regionalizmu w nowej podstawie programowej zreformowanej szkoły podstawowej.

Regionalism – theoretical considerations and their exemplification in geography

Abstract

Regionalization was and continues to be an important factor in socio-economic development. Being a significant element in education is an important determinant of the origin and functioning of specific areas and communities that are associated with this space. Researchers representing various scientific disciplines agree that regionalism is interdisciplinary and is the cornerstone of the effective functioning of society at various levels of professional and social life.

The study of literature shows that regionalism has a compelling character, resulting in conceptual heterogeneity and the multiplicity of its definition.

The aim of this article is to the analysis of theoretical work devoted to regionalism, with particular emphasis on their role in contemporary geography and presentation of regionalism in the new core curriculum of the reformed primary school.

Słowa kluczowe: geografia; nauczanie; region; regionalizm

Keywords: geography; teaching; region; regionalism

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Borgiasz, M. (2017). Regionalizm – rozważania teoretyczne i ich egzemplifikacja w geografii. *Studia Geographica*, 11, 33–42.

Wstęp

Regionalizm szczególnie silnie łączy się z konkretną jednostką terytorialną, jaką jest region. Definiuje się go jako zjawiska i procesy, które są obecne w różnych aspektach życia (Bieniada, 2013; Rykiel, 2012). Jego problematyka jest przedmiotem badań i dyskusji specjalistów z różnych dyscyplin. Zajmuje on istotne miejsce wśród ważnych zagadnień na całym świecie.

Narodził się we Francji w XIX wieku i manifestował przywiązanie do ziemi rodzinnej i jej tradycji. Podkreślał odrębność społeczną i poczucie silnych więzi na płaszczyźnie lokalnej (Taboń, 2015).

Współcześnie regionalizacja stała się jednym z ważnych elementów życia społecznego. Integracja i likwidowanie barier międzynarodowych to obecna tendencja w różnych sferach życia publicznego. Przyczynia się do wzrastającej roli regionu, społeczności regionalnej i regionalizmu. To nie tylko działania, które mają na celu określenie podziału regionalnego, ale także te związane z przedsięwzięciami w sferze kultury, tożsamości i pielęgnowaniu języka.

Regionalizm określa związek między zbiorowością, a obszarem zamieszkiwanym przez tę zbiorowość (Kociszewski, 2002).

Zatem pojęcie regionalizmu stało się przedmiotem dyskusji na wielu polach badawczych, odnosi się bowiem do stanu świadomości społecznej mieszkańców regionu, a także do ich zaangażowania gospodarczego, kulturowego i politycznego.

Celem artykułu jest:

- dokonanie przeglądu teoretycznych prac, które poświęcone są problematyce regionalizmu jako zjawiska wielowymiarowego i wieloznaczeniowego,
- nakreślenie roli tego zagadnienia we współczesnej geografii, uwzględniając nową podstawę programową zreformowanej szkoły podstawowej.

Regionalizm – różne podejścia i opinie

Termin „regionalizm” ma wiele definicji oraz koncepcji, które pojawiają się w literaturze naukowej. Różnorodność tego określenia skutkuje mnogością spojrzeń na nie i w konsekwencji powstaniem wielu definicji. Interdyscyplinarność pojęć świadczyć może o niejednoznaczności oraz niedostatecznym wypracowaniu koncepcji teoretycznych. Różne rozumienie regionalizmu jest dowodem na to, że dotyka on wielorakich aspektów rzeczywistości, które wynikają z przyjęcia określonego ujęcia badawczego (Markocka, 2014). Jest pojęciem, które wyróżnia się na podstawie określonych cech pozwalających na odróżnienie go od innych określeń.

Pojęcie regionalizmu pojawiło się po raz pierwszy w 1874 roku we Francji, ale nomenklatura została wprowadzona dopiero około 1892 roku (Damrosz, 1987). Jego początki odnoszą się do działalności związanej ze świadomością społeczną dążącą do zachowania charakterystycznych cech obszaru.

Termin ten skupiał się na postawach, które mają związek z ruchami społeczno-kulturowymi, zmierzającymi do zachowania odrębnych elementów kultury danego regionu (Lemańska, 2008). Wzmoczone zainteresowanie problemem regionalizmu nastąpiło u schyłku XIX wieku, gdy zaczynały działać ugrupowania, które wprowadzały myślenie lokalne i regionalne (Bednarek, 1998).

Regionalizm od początku swojego istnienia chronił kulturę regionu i jego tożsamość. Wpływał na odrodzenie odrębności kulturowej regionu (Taboń, 2015). Uwzględniał aspekty ludzkie i tę działalność, która oddziaływała na zmianę najbliższego otoczenia.

Podobnie pojęcie definiuje Jerzy Nikitorowicz (1996), według niego regionalizm to przekazywanie treści kultury poprzez wiedzę o regionie, rozpowszechnianie i hołdowanie typowym elementom danego obszaru. W tym kontekście potrzeby społeczne są zauważalne i akceptowalne przez innych.

W literaturze można znaleźć też takie tendencje, które kładą nacisk na działania. Według Krzysztofa Kwaśniewskiego, pojęcie to ma koncentrować się na rozwijaniu dziedzictwa kulturowego w regionie, z uwzględnieniem odrębności lub wyrażania sprzeciwu wobec niewykorzystywania różnic w życiu społecznym (Kwaśniewski, 1987). Aktywność społeczności lokalnej może być źródłem inspiracji dla rozwoju wartości i tradycji regionu. Koncentrować się może na kultywowaniu odrębności kulturowej danej grupy społecznej oraz na aktywizacji samego regionu.

Jest to zjawisko wynikające z istoty regionu i oznacza pewną odrębność oraz dążenie do jej zachowania. Regionalizm budowany jest przez czynniki geograficzne oraz jednoczące, do których należy: tożsamość, tradycja, kultura, język i religia (Grzela, 2011), ale także obyczaje, sztuka i literatura ludowa. Dotyczy zatem różnych form kulturowych i obyczajowych.

Pojęcie regionalizmu jest także rozumiane jako ruch społeczny i kulturalny (Kubiak, 1994). Takie spojrzenie pokazuje, że powstaje on w ramach jakiegoś narodu, który chce w takich ramach pozostać.

Grzegorz Gorzelak (1993) pojęcie regionalizmu tłumaczy, jako poszukiwanie przez daną grupę własnej tożsamości. Powinna być warunkowana etnicznie, religijnie i kulturalnie. Zgodnie z takim podejściem winien być on relacją między działalnością opartą na kulturze regionu, a potrzebami i oczekiwaniami jego mieszkańców.

Natomiast niezależnie od tego, w jaki sposób postrzegamy regionalizm, jest wiadomym to, iż nie możemy sobie wyobrazić tego pojęcia bez wiedzy o regionie (Bednarek, 1996). Uczestniczenie w jego kulturze oraz odwoływanie się do zasobów kulturowo-językowych jest podstawą koncepcji regionalności. Przywiązanie ludzi do określonego regionu i związane z tym postawy życiowe stanowią zasoby regionalne i wpływają na więzi społeczne.

Istotny związek pomiędzy regionem a regionalizmem wykazuje także Edward Chudziński, twierdząc, że jedna z wielu koncepcji regionalizmu opiera się na przedmiocie badań, którym jest region (Chudziński, 2013). To właśnie on jest wartością kulturową i przenika życie danej zbiorowości. Jest miejscem, gdzie kształtuje się sposób postrzegania świata i poczucia przynależności do danego społeczeństwa.

Henryk Skorowski (1999) rozumie regionalizm jako pewną rzeczywistość, z którą mocno związany jest człowiek. Przestrzeń tę można określić jako małą ojczyznę, która daje wartości oraz wzorce postępowania dla przyszłych pokoleń.

Powszechną definicję regionalizmu podają Bohdan Jałowiecki, Marek S. Szczepański i Grzegorz Gorzelak. Ujmują to pojęcie jako działalność, która uwzględnia potrzeby i oczekiwania społeczności danego regionu (Jałowiecki, Szczepański, Gorzelak, 2007). Zgodnie z tą formułą, regionalizm jest ściśle związany z rozwojem wartości regionu oraz jego promocją (Markocka, 2014). Może być to zaangażowanie społeczności lokalnej w realizację różnorodnych inicjatyw gospodarczych i politycznych. Zamierzenia te muszą jednak podkreślać autonomię regionu oraz rozwijać jego samorządność.

W literaturze przedmiotu odnaleźć można podział regionalizmu na „stary” i „nowy”. Pierwszy z nich miał swój początek w XIX wieku, a drugi to ten, który rozpoczął się umownie pod koniec XX wieku (Gąsior-Niemiec, 1999–2009). „Stary” regionalizm kojarzony był z ruchem społecznym, opartym na tradycjonalistycznych założeniach ideologicznych (Poniedziałek, 2011). Zwracał uwagę na ochronę wartości regionu i kładł duży nacisk na rozwój takich jego elementów, jak: kultura, język, dialekt itp. Pojęcie „nowego” regionalizmu miało związek z procesami globalizacji oraz ze zmianą sposobu myślenia o regionie (Bukowski, 2011). Charakteryzowało go nowe podejście do terytorium, jako części, która określała możliwości współpracy i wyznaczała szanse oraz zagrożenia rozwoju regionalnego.

Przegląd występujących w literaturze naukowej definicji regionalizmu pokazuje jego wieloznaczność. W każdym wyjaśnieniu opisana jest specyfika i rozpiętość tego pojęcia. Biorąc pod uwagę wszystkie koncepcje oraz aspekty terminu „regionalizm”, można dokonać podsumowania tych rozważań teoretycznych. Regionalizm to przede wszystkim wszelakie działania, których celem jest zachowanie oraz rozwijanie wartości regionu. Działalność ta obejmuje człowieka na wszystkich płaszczyznach: społecznej, kulturowej, politycznej oraz ekonomicznej. Obejmuje przynależność do regionu oraz wyznacza kierunki działania wspólnot regionalnych.

Regionalizm w przestrzeni geograficznej

Podział Ziemi na części – regiony był stosowany w geografii od zarania dziejów. Pojęcie regionu jest kluczową ideą tego podziału. Pojawia się u geografów starożytnych. Obejmuje obszar, który posiada określone cechy, wynikające z działalności danej społeczności (Wilczyński, 2003). Region, a tym samym regionalizm, ma geograficzny charakter.

Wartość geografii jako nauki pokazuje jej związek pomiędzy człowiekiem a środowiskiem życia. Jest to doktryna, która, jak żadna inna, dawała i nadal daje sposoby opisywania poszczególnych części Ziemi, pokazuje całość zjawisk, które zachodzą w środowisku życia człowieka.

Region, a tym samym regionalizm były jednym z ważniejszych elementów geografii nowożytnej. Zainteresowanie regionami widoczne było u Aleksandra von Humboldta i Karla Rittera, którzy są przedstawicielami geografii okresu klasycznego. Jednak za prekursorów geografii regionalnej uznaje się Paula Vidal de la Blache’a i Alfreda Hettnera (Wójcik, 2012).

Terminy takie jak region i regionalizm silnie powiązane z geografiami odsunęły się na dalszy plan. Jest to związane ze zmianami w geografii jako nauce. Rozpad geografii na dyscypliny o określonych obszarach badań wpłynął na to, iż regionalizm

został zmarginalizowany. Uprawianie go często powiela specjalistyczny wzorzec nauk geograficznych, co ma silny związek z rozpadem pola badawczego geografii.

Kryzys regionalizmu był również związany ze zmianami współczesnego świata. Przestrzeń regionalna, jej rozwój i działanie zostały przerwane przez procesy globalizacji. Należą do nich między innymi: społeczna mobilność, przepływy ludzi i kapitału, różne style życia. Wszystkie te zjawiska prowadzą do innego ujmowania regionu i regionalizmu.

Nowe spojrzenie na regionalizm w geografii pokazuje związki w społeczeństwie, w ramach którego precyzuje się różne atrybuty życia człowieka (Gilbert, 1988; Rembowska, 2002).

Regionalizm starał się również rozpoznać zjawiska oraz procesy, które są związane z przeobrażeniami na świecie wraz z reakcją regionów na kompleksowe krążenie zasobów finansowych (Markusen, 1983). Działalność regionalna może wpływać na rozwój ekonomiczny regionu i jego inicjatyw na płaszczyźnie gospodarczej.

Inne spojrzenie na regionalizm w geografii wyodrębnia region, jako przestrzeń ludzkich wyobrażeń. Takie podejście koncentruje się na wspólnym myśleniu o regionie, jego wzorcach kulturowych oraz stylach życia społeczności (Zelinsky, 1973). Z tą przestrzenią człowiek odczuwa szczególny związek i czerpie z niej wartości i wzorce postępowania.

Współczesna geografia pokazuje system działania regionu oraz zmiany w jego obrębie. Zasadniczym pojęciem stał się regionalizm, którym są działania i procesy mające wpływ na dany obszar wraz z ruchami społecznymi, dążącymi do istotnego rozwoju dziedzictwa i wzrostu poczucia jedności regionalnej (Latoszek, 1993). Świadomość ta jest pewnym rodzajem istnienia społecznego, które odnosi się do poczucia odrębności własnego terytorium i społeczeństwa.

Regionalizm, ale współcześnie także lokalizm są takimi kierunkami w geografii, które mają wpływ na zmiany sposobu myślenia o celach tej dyscypliny naukowej (Jonas, 1988). Uwydatniają znaczenie procesów społeczno-kulturowych oraz odchodzenie od metod uniwersalnych na rzecz badań odmienności efektów działań człowieka. Regionalizm odkrywany poprzez charakter lokalny ma decydujący wpływ na odmiennosc regionu.

Dynamiczne zmiany w obszarach badań geografii oraz przekształcenia w przestrzeni mają wpływ na uprawianie tej dyscypliny naukowej. Według Nigela Thrifta (1993) badania geografii w obszarze regionalizmu są współcześnie trudne. Przyczyny takiej sytuacji autor upatruje w ograniczaniu czasu oraz przestrzeni, które prowadzą do zmian w życiu danej społeczności. Różnorodność w przestrzeni sprawia, że tradycyjna geografia jest często bezsilna wobec tak gwałtownych zmian świata.

Regionalizm w programie zreformowanej szkoły podstawowej

Uznanie zasadności włączania regionalizmu w wizję kształcenia młodego pokolenia jest konsekwencją oddziaływania kilku czynników. Jednym z nich jest wskazanie w nowej podstawie programowej 8-letniej szkoły podstawowej treści dotyczących regionu i regionalizmu w geografii. W projekcie podstawy programowej w klasach V-VIII z 2016 roku uwzględnia się istotę geografii, jej walorów poznawczych, kształtujących i wychowawczych. Integralną częścią edukacji geograficznej ma

być edukacja regionalna. Przecież nie można sobie wyobrazić geografii bez zagadnień, które dotyczą bliższej i dalszej okolicy, czyli regionu. To w nim kształtowane są wzorce, które w przyszłości wpływają na postrzeganie świata. Wiedza o „małej ojczyźnie” nadaje nauczaniu konkretny wymiar, który można przenieść w codzienne życie. Ma to szczególne znaczenie w dobie globalizacji i upodmiotowienia społeczeństwa lokalnego.

Nauczanie regionalne stwarza uczniom możliwość poznania własnej kultury, poszerzenia wiedzy o swoich „korzeniach”, rozbudzania świadomości regionalnej oraz wzmocnienia szacunku do tradycji. Znajomość własnego regionu rodzi również szansę lepszego przygotowania młodego pokolenia do aktywnego i twórczego życia społecznego (Hap, 2000).

Nowa podstawa programowa zakłada kształcenie w duchu szacunku do własnego dziedzictwa i zainteresowania swoim regionem.

Tab. 1. Umiejętności ucznia dotyczące regionalizmu w nowej podstawie programowej

Własny region	Mała ojczyzna
Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje położenie regionu na mapie Polski, – wyszukuje informacji o regionie i posługuje się nimi, – określa główne cechy regionu na podstawie map tematycznych, – przedstawia cechy struktury demograficznej regionu, – prezentuje główne cechy gospodarki regionu, – przedstawia walory turystyczne i kulturowe regionu, – projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po regionie, – wykazuje zależności pomiędzy poszczególnymi elementami środowiska na podstawie bezpośrednich obserwacji, – prezentuje formy współpracy zagranicznej między regionem a euroregionami. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje obszar zwany „małą ojczyzną”, – wyszukuje informacje o „małej ojczyźnie” i posługuje się nimi, – zna obiekty, które wpływają na atrakcyjność „małej ojczyzny”, – przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania i różnych działalności gospodarczych, – projektuje działania, które mają służyć zachowaniu walorów środowiska geograficznego „małej ojczyzny”, – czuje się odpowiedzialny za piękno i rozwój „małej ojczyzny”.

Źródło: MEN 2016, <https://men.gov.pl/projekt-podstawa-programowa> [dostęp: 10.05.2017]

W projekcie nowej podstawy programowej dla przedmiotu geografia dla klas V–VIII w zreformowanej szkole podstawowej zamieszczono hasła: „Własny region”, „Mała ojczyzna”. Pierwsza tematyka obejmuje położenie własnego regionu na mapie Polski, charakterystykę jego środowiska przyrodniczego, strukturę demograficzną ludności, najważniejsze cechy gospodarki i walory turystyczne. Własne obserwacje i poszukiwanie informacji w różnorodnych źródłach powoduje poznanie środowiska przyrodniczego oraz może dostarczyć informacji o przekształceniu przyrody przez człowieka i próbach podejmowanych przez ludzi, które zmierzają w kierunku przywracania pierwotnego krajobrazu regionu. Poprzez obserwacje własnego otoczenia uczniowie mogą zobaczyć współistnienie ludzi i przyrody oraz poczuć odpowiedzialność za swój region, który ma służyć kolejnym pokoleniom. W działaniu „Własny region” pojawia się też tematyka obejmująca zagadnienie współpracy

zagranicznej między własnym regionem a regionami partnerskimi – euroregionami. Wiadomości o regionie w ujęciu globalnym mogą ułatwić kształtowanie u uczniów przekonań o potrzebie współtworzenia i doceniania relacji z obszarami sąsiadującymi. Wyrabia się w ten sposób odpowiedzialność za lokalną ojczyznę, ale również za innych ludzi. Drugi dział obejmujący tematykę regionalizmu to pojęcie „małej ojczyzny” – jej tożsamość oraz atrakcyjność obserwowana na podstawie bezpośrednich przeżyć oraz różnych źródeł informacji. Wiedzy o niej mogą dostarczyć własne obserwacje, które obejmują życie środowiska społecznego, zbiorowości, w której wyrasta młody człowiek. Regionalizm, który dotyka ucznia w sposób bezpośredni, to jego codzienność w określonych warunkach i obszarze. Unikalność regionu uczy dostrzegać korzyści, jakie płyną z różnorodności poszczególnych jego elementów.

Nowa podstawa programowa obejmuje jeszcze ujęcie regionalne kontynentów świata. W poszczególnych działach zostały uwzględnione elementy klimatyczno-roślinne, sytuacja demograficzna, rozwój gospodarczy oraz zagadnienia związane z konfliktami na różnych płaszczyznach.

Edukacja regionalna w szkole umożliwia doskonalenie procesów poznawczych. Rozwija również spostrzegawczość oraz wyobrażenia, co pozwala przechodzić od rozumowania przedmiotowego do rozumowania opartego na wnioskowaniu. Ponadto odgrywa ona znaczącą rolę w obszarze wielokulturowym. Współczesny świat dąży z jednej strony do współzależności, ujednoczenia oraz uporządkowania, z drugiej zaś poszukuje tożsamości regionalnej i poczucia więzi, które łączą człowieka ze środowiskiem rodzinnym. W dobie globalizacji staramy się szukać tego, co odróżnia nas od innych. Regionalizm pokazuje te wartości, które określają naszą tożsamość i siłę związku ze środowiskiem lokalnym. Wyrażanie powiązania z „małą ojczyzną” może się wyrażać poprzez hołdowanie tradycji, zwyczajów i obyczajów oraz w znajomości walorów dziedzictwa kulturowego, czyli muzyki, architektury, folkloru, ludzi zasłużonych dla regionu.

Treści związane z tematyką regionalną w nowej podstawie programowej zostawiają dużą swobodę nauczycielom, którzy mogą realizować tematy związane z najbliższym regionem. Metody związane z taką swobodą pozwalają kształtować poczucie tożsamości i przynależności do społeczności lokalnej. Taka edukacja ma za zadanie stymulować postawy tolerancji wobec odmiennych zwyczajów, obyczajów i przekonań, tak aby przeciwstawiać się przejawom nietolerancji.

Podsumowanie

Przedstawiony w artykule przegląd literatury ujawnił lukę oraz dużą wieloznaczność w aktualnej próbie konceptualizacji pojęcia regionalizmu. Dyskusja nad tym zagadnieniem obejmuje zarówno stan świadomości społecznej, jak i aktywność danej zbiorowości. Na wartość regionalizmu składa się związek zbiorowości człowieka z przestrzenią, ale także więzi międzyludzkie na tym obszarze (Chojnicki, Czyż, 1992). Jest to forma świadomości społecznej, która daje poczucie odrębności własnego terytorium i własnej społeczności. Pojawia się przekonanie, że zbiorowość regionalna ma związek z wartościami, które określają całe terytorium.

Przegląd literatury pokazał dużą wieloznaczność regionalizmu. Na uwagę zasługuje fakt, że żadna z przytoczonych definicji nie uwzględniła w pełni jego specyfiki

i różnorodności. Łącząc ze sobą wszystkie aspekty regionalizmu powstałby pełny obraz rzeczywistości tego pojęcia.

Regionalizm jest dla danego obszaru i dla określonej grupy społecznej stanem pewnej świadomości, jako zbioru przekonań i poglądów, w którym odbicie znajduje unikatowość regionu.

Ze względu na kształtowanie regionów jako struktur terytorialnych, regionalizm ma silny związek z geografią. Współcześnie, obserwując przemiany na polu badawczym tej nauki można stwierdzić, że regionalizm nie może ograniczać się tylko do podejścia tradycyjnego. Musi jednocześnie włączyć się w nowe inicjatywy. Potrzebne jest nowatorskie spojrzenie na regionalizm, który powinien umiejętnie komponować się z procesami integracji europejskiej oraz globalizacji.

Rosnąca świadomość młodego pokolenia o roli regionalizmu w życiu społecznym może spowodować, iż ta tematyka ma ogromną szansę na rzeczywiste i trwałe zafunkcjonowanie nie tylko w edukacji, ale także w różnych środowiskach dydaktyczno-naukowych.

Literatura/References

- Bednarek, S. (1996). *W kręgu małych ojczyzn. Szkice regionalistyczne*. Wrocław-Ciechanów: Wydawnictwo DTSK Silesia, 6.
- Bednarek, S. (1999) Współczesne idee regionalizmu, W: J. Słowik, E. Niechcay-Nowicka (red.), *Biblioteka a regionalizm. Materiały konferencyjne. 1996–1998*. Wrocław, 5–15.
- Bieniada, R. Regionalizm i regionalizacja w definicji. Wybrane problemy teoretyczne, 281–28. Pozyskano z <https://pl.glosbe.com/pl/pl/lokalizm>
- Bukowski, A. (2011). *Region tradycyjny w unitarnym państwie w dobie globalizacji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 24.
- Chojnicki, Z., Czyż, T. (1992). Region – regionalizacja – regionalizm, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2.
- Chudziński, E. (2013). *Regionalizm. Idea – ludzie – instytucje*. Warszawa: Muzeum Niepodległości, Mazowiecka Oficyna Wydawnicza, 14.
- Damrosz, J. (1987). *Region i regionalizm (studium interdyscyplinarne)*. Warszawa: Instytut Kultury, 22.
- Gąsior-Niemiec, A. *Polskie regiony (1999–2009). Studium z perspektywy socjologii pragmatycznej*, 21–26. Pozyskano z <http://www.mrr.gov.pl>
- Gilbert, A. (1988) The new regional geography in English and French – speaking countries, *Progress in Human Geography*, 12.
- Hap, W. (2000). Istota regionalizmu i nauczania regionalnego. W: *Szkoła a regionalizm, Materiały z sesji popularnonaukowej (Jasło, 21 maja 1999)*, Jasło: SMJiR, 4. Pozyskano z <https://men.gov.pl/projekt-podstawa-programowa>
- Gorzela, G. (1993). Regionalizm i regionalizacja w Polsce na tle europejskim. W: G. Gorzela, B. Jałowicki (red.), *Czy Polska będzie państwem regionalnym?* Warszawa: UW EIRRI, 45.
- Grzela, J. (2011). Region, regionalizm, regionalizacja – wybrane aspekty teoretyczne, *Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae*, 15(1), 11–27.
- Jałowicki, B., Szczepański, M.S., Gorzela, G. (2007). *Rozwój lokalny i regionalny w perspektywie socjologicznej*. Tychy: Śląskie Wydawnictwa Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Nauk Społecznych.

- Jonas, A. (1988). A new regional geography of locality, *Area*, 20.
- Kociszewski, A. (2002). Regionalizm mazowiecki, *Studia Regionalne i Lokalne*, 1.
- Kubiak, H. (1994). Region i regionalizm. Próba analizy typologicznej, *Przegląd Polonijny*, 1(71), 29.
- Kwaśniewski, K. (1987). Region kulturowy. W: Z. Staszczak (red.), *Słownik etnologiczny. Terminy ogólne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Latoszek, M. (1993). Regionalizm w procesie przemian – wprowadzenie do zagadnienia. W: M. Latoszek (red.), *Regionalizm jako folklorizm, ruch społeczny i formuła ideologiczno-polityczna*. Gdańsk: WG, 187–192.
- Lemańska, J. (2008). Region, regionalizm, regionalizacja w europejskiej przestrzeni pojęciowej. W: K. Nowacki, R. Russano (red.), *Prawne problemy regionalizacji w Europie*. Wrocław, 133–157.
- Markocka, M. (2014). Regionalizm w Polsce – tradycja i współczesność (wybrane zagadnienia), *Seminare*, 35(3), 147–157.
- Markusen, A. (1983). Region and regionalism, W: F. Moulaert, P.W. Salinas (red.), *Regional analysis and the new international division of labour. application of a political economic approach*. Boston: Kluwer and Nijhoff.
- Nikitorowicz, J. (1996). Edukacja regionalna wielokulturowa i międzykulturowa. W: H. Kwiatkowska, Z. Kwieciński (red.), *Demokracja a oświata, kształcenie i wychowanie. Materiały z II Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego*. Toruń: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne „Edytor”, 335–344.
- Poniedziałek J. (2011). Regionalizm na Warmii i Mazurach, *Studia Regionalne i Lokalne*, 46(4), 52.
- Rembowska, K. (2002). *Kultura w tradycji i we współczesnych nurtach badań geograficznych*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Rykiel, Z. (2012). Region jako pojęcie socjologiczne, W: A. Pawłowska, Z. Rykiel (red), *Region i regionalizm w socjologii i politologii*. Rzeszów, 15–30.
- Skorowski, H. (1998). *Europa regionu. Regionalizm jako kategoria aksjologiczna*. Warszawa: Wydawnictwo Fundacji ATK, 34.
- Taboń, S. (2015). Regionalizm jako idea, ruch i działalność społeczno-kulturowa, *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 3, 89–96.
- Thrift, N. (1993). For a new regional geography 3, *Progress in Human Geography*, 17.
- Wilczyński, W. (2003). *Autonomia i jedność geografii*, *Studia metodologiczne*. Łódź: ŁTN.
- Wójcik, M. (2012). Koncepcja „nowej” geografii regionalnej. W: W. Maik, K. Rembowska, A. Suliborski (red.), *Podstawowe idee i koncepcje w geografii, Geografia regionalna – scalenie i synteza wiedzy geograficznej*.
- Zelinsky, W. (1973). *The cultural geography of the United States*, Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Notka biograficzna o autorze: mgr, doktorantka. Swoje zainteresowania skierowała w stronę prowadzenia badań naukowych dotyczących treści geograficznych w nauczaniu. Nowe trendy w nauczaniu geografii mogą powodować zmiany w nauczaniu przedmiotów. W swoich badaniach chce pokazać powiązania i ściśle dostosowania do tej dyscypliny naukowej.

Biographical note of author: M.Sc., Ph.D. candidate. As a geographer, I directed his interest toward research on geographic content in teaching. New trends in the teaching of geography can cause changes in the teaching of subjects that contain the content. Therefore, in my research I want to show links and close alignment with the scientific discipline.

[42]

Monika Borgiasz

Adres/address:

Monika Borgiasz

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Instytut Geografii

ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, Polska

e-mail: m.borgiasz@gmail.com